

Neuvotteleva virkamies Kirsi Rajaniemi

Sisäministeriön asetus rakennusten poistumisreittien merkitsemisestä ja valaisemisesta

1 Asian tausta ja asetuksenantovaltuudet

Laki eräistä paloturvallisuuslaitteista (191/2024, jäljempänä *paloturvallisuuslaitelaki*) tulee voimaan 1.1.2025. Samalla kumoutuu pelastustoimen laitteista annetun lain (10/2007) ja pelastuslain (379/2011) nojalla voimaan jätetty sisäasiainministeriön asetus rakennusten poistumisreittien merkitsemisestä ja valaisemisesta (805/2005, jäljempänä *kumoutuva asetus*).

Uusi asetus annettaisiin pelastuslain nojalla. Pelastuslain 10 §:n 3 momentin mukaan rakennusten uloskäytävät ja kulkureitit niille tulee tarvittaessa merkitä ja valaista asianmukaisesti. Merkitsemisestä ja valaisemisesta voidaan antaa tarkempia säännöksiä sisäministeriön asetuksella. Pelastuslain 12 §:n 1 momentin mukaan laissa tai muissa säädöksissä vaaditut tai viranomaisten määräämät poistumisreittien opasteet ja valaistus on pidettävä toimintakunnossa sekä huollettava ja tarkastettava asianmukaisesti. Pelastuslain 12 §:n 3 momentin 1 kohdan mukaan sisäministeriön asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä laitteiden toimintakunnossa pitämiseen liittyvistä teknisistä yksityiskohdista ja menettelytavoista sekä toimenpiteiden kirjaamisesta.

2 Asian valmistelu

Asetus on valmisteltu virkatyönä sisäministeriössä.

Luonnos hallituksen esitykseksi laiksi eräistä paloturvallisuuslaitteista oli lausunnolla vuonna 2022. Alustava asetusluonnos oli mukana lausuntopyyntöissä. Tuolloin asetusluonnoksesta saatu lausuntopalaute on huomioitu asetuksen jatkovalmistelussa.

Asetusluonnos oli lausunnolla 29.8.–14.10.2024. Lausuntokierros toteutettiin lausuntopalvelu.fi-palvelussa.

Asetuksen valmisteluasiakirjat ovat julkisessa palvelussa osoitteessa valtioneuvosto.fi/hankkeet tunnuksella [SM011:00/2024](#).

Asetusluonnoksesta on tehty teknisten määräysten ilmoitusmenettelyä koskevan direktiivin (EU) 2015/1535 edellyttämä ilmoitus Euroopan komissiolle (ilmoitusmenettelyn numero 2024/0472/FI). Ilmoituksen kolmen kuukauden odotusaika päättyi 29.11.2024.

Asetusehdotusta ei ole tarkastettu oikeusministeriön lainvalmisteluosaston laintarkastusyksikössä laintarkastusyksikön kiireisen työtilanteen takia.

Postiosoite
Postadress
Postal Address
Sisäministeriö

Käyntiosoite
Besöksadress
Office

Puhelin
Telefon
Telephone

Faksi
Fax
Fax

s-posti, internet
e-post, internet
e-mail, internet

PL 26
00023 Valtioneuvosto

Kirkkokatu 12
Helsinki

0295 480 171
+358 295 480 171

09 160 44635
+358 9 160 44635

kirjaamo.sm@gov.fi
www.intermin.fi

3 Nykytila ja keskeiset ehdotukset

Asetuksen tarkoituksena on selkeyttää ja ajantasaistaa sääntelyä. Tämä osaltaan edistää pääministeri Petteri Orpon hallitusohjelman tavoitetta tehostaa onnettomuuksien ja tulipalojen ehkäisyä. Hallitusohjelman tavoitteena on myös keventää ja sujuvoittaa rakentamista koskevaa sääntelyä.

Rakennusten poistumisjärjestelyistä säädetään maankäyttö- ja rakennuslain (132/1999) nojalla annetuissa ympäristöministeriön asetuksissa rakennusten paloturvallisuudesta (848/2017) ja rakennusten käyttöturvallisuudesta (1007/2017). Asetuksissa säädetään yleiset vaatimukset turvallisen poistumisen järjestämisestä sekä yksityiskohtaisempia vaatimuksia muun muassa uloskäytävien ja kulkureittien mitoista ja rakenteista.

Rakennusten poistumisreittien merkitsemisestä ja valaisemisesta säädetään pelastuslaissa (10 §). Pelastuslaissa säädetään myös näiden laitteiden kunnossapidosta (12 §). Pelastuslain säännökset ovat varsin yleiset ja niiden soveltamisen tueksi tarvitaan edelleen tarkempaa sääntelyä.

Uusi asetus vastaisi pääosin kumoutuvan asetuksen sisältöä. Asetuksessa säädettäisiin, missä rakennuksissa ja tiloissa poistumisreitit on merkittävä poistumisopasteilla sekä millaiset merkinnät ja valaistus ovat asianmukaisia. Millaisia opasteita ja valaistusta tarvitaan, riippuu muun muassa rakennuksen ja tilojen käyttötarkoituksesta ja käyttäjistä, rakennuksen koosta, poistumisreittien selkeydestä sekä muista poistumisjärjestelyistä. Asetuksessa ei säädettäisi yksityiskohtaisia vaatimuksia poistumisreittien merkitsemisen ja valaistuksen suunnitteluun, vaan vaatimukset voi täyttää erilaisin teknisin ratkaisuin. Myöskään poistumisopasteiden ja valaistuksen kunnossapidosta ei säädettäisi yksityiskohtaisesti. Poistumisreittien merkitsemiseen ja valaisemiseen tarkoitettujen tuotteiden vaatimuksista ei enää ole tarvetta säätää asetustasolla. Tuotteiden yleisiä vaatimuksia, käyttöohjeita, merkintöjä ja vaatimustenmukaisuuden osoittamista koskevat vaatimukset säädetään paloturvallisuuslaitelain 4 luvussa. Tuotteiden tarkempia teknisiä vaatimuksia on annettu muun muassa standardeissa, jotka liittyvät sähköturvallisuuslainsäädäntöön.

Ohjeita poistumisreittien merkitsemisen ja valaistuksen suunnitteluun on muun muassa standardeissa SFS-EN 1838 (Valaistussovellukset. Turvavalistus), SFS-EN 50172 (Poistumisvalaistusjärjestelmät), SFS-ISO 16069 (Kuvatunnukset ja piirrosmerkit. Turvallisuusmerkit. Poistumisopastejärjestelmät) ja CEN/TS 17951:2024 (Lighting Applications. Adaptive Emergency Escape Lighting Systems).

Poistumisreittien merkitsemiseen tarkoitettujen opasteiden kuvatunnuksista ja muista vaatimuksista säädetään työpaikkojen turvamerkeistä ja niiden vähimmäisvaatimuksista annetussa valtioneuvoston asetuksessa (687/2015). Asetus on annettu työturvallisuuslain (738/2002) nojalla ja sillä on pantu täytäntöön neuvoston direktiivi 92/58/ETY työssä käytettäviä turvallisuus- ja/tai terveysmerkkejä koskevista vähimmäisvaatimuksista. Koska on tarkoituksenmukaista, että opasteet ovat samanlaisia niin työpaikka- kuin muissakin rakennuksissa, asetuksessa viitattaisiin edelleen valtioneuvoston asetukseen.

4 Pääasialliset vaikutukset

Ehdotettu asetus vastaa pääosin sisällöltään kumoutuvaa asetusta, eikä muuttaisi nykytilaa. Muutokset ovat lähinnä sääntelyä täsmentäviä tarkistuksia tai asetukseen liittyvien muiden säädösten muuttumisen johdosta tarvittavia päivityksiä. Sääntelyn yksityiskohtaisuutta vähennettäisiin, mikä keventäisi hieman sääntelytaakkaa. Asetusehdotuksella ei kuitenkaan arvioida olevan merkittäviä taloudellisia tai muita vaikutuksia.

5 Lausuntopalaute

Asetusluonnos oli lausunnolla 29.8.–14.10.2024. Asetusluonnoksesta saatiin 17 lausuntoa. Lausunnon antoivat Etelä-Karjalan pelastuslaitos, Etelä-Pohjanmaan pelastuslaitos, Hyvinvointialueyhtiö Hyvil Oy – Pelastuslaitosten kumppanuusverkosto, Kanta-Hämeen pelastuslaitos, Keski-Suomen pelastuslaitos, Länsi-Uudenmaan pelastuslaitos, Pelastusopisto, Pirkanmaan hyvinvointialueen pelastuspalvelut, Päijät-Hämeen pelastuslaitos, Satakunnan pelastuslaitos, SESKO ry, Suomen Paloinsinööriyhdistys, Suomen Palopäälystöliitto ry, Suomen Pelastusalan Keskusjärjestö SPEK, Vammaisfoorumi ry, Varsinais-Suomen pelastuslaitos sekä yksi yksityishenkilö.

Lausunnoissa esitettiin tarkennuksia ja täydennyksiä asetuksen yksityiskohtiin sekä yksityiskohtaisempaa sääntelyä muun muassa kunnossapidosta. Yksi lausunnonantaja piti

asetusluonnosta liian yleisluontoisena ja esitti, että poistumisreittien merkintöjen ja valaistuksen vaatimusten osalta asetuksessa tulisi viitata SFS-EN 1838 standardiin.

Lausuntopalautteen perusteella asetusluonnosta on muutettu seuraavasti:

- Selvennetty 5 §:ssä, että vaatimus poistumisreittien valaisemisesta koskee samoja tiloja kuin 3 §:n vaatimus poistumisreittien merkitsemisestä.
- Tarkennettu 5 §:ssä, että poistumisreitit muun valaistuksen on tarve käynnistyä myös muissa häiriöissä kuin sähkön katketessa.

Poistumisvalaistusta koskevia standardeja ei ole perusteltua säätää velvoittaviksi, koska ne on lähtökohtaisesti tarkoitettu suunnittelua ohjaaviksi ja tapauskohtaisesti sovellettaviksi. Kunnossapidosta ei ole perusteltua säätää yksityiskohtaisemmin.

6 Säännökohtaiset perustelut

1 §. Soveltamisala. Ehdotetussa 1 §:ssä säädettäisiin asetuksen soveltamisalasta. Soveltamisala vastaa voimassa olevaa asetusta.

Pykälän 1 momentin mukaan asetus koskisi uusien ja korjattavien rakennusten poistumisreittien merkitsemistä ja valaisemista. Rakennuksen korjaus- ja muutostöissä asetus tulisi sovellettavaksi, jos rakennuksen käyttötarkoitus muuttuu. Uutena asiana momentissa selvennettäisiin, että asetusta sovelletaan myös muissa korjaus- ja muutostöissä, jos ne vaikuttavat rakennuksen poistumisjärjestelyihin.

Pykälän 2 momentin mukaan asetuksessa säädettäisiin poistumisreittien opasteiden ja valaistuksen kunnossapidosta. Kunnossapitovaatimukset koskisivat myös jo käytössä olevia rakennuksia ja tiloja.

2 §. Määritelmät. Pykälässä määriteltäisiin asetuksessa käytettävät käsitteet poistumisreitti ja poistumisopaste. Määritelmät vastaavat voimassa olevaa asetusta.

Pykälän 1 momentin mukaan poistumisreitillä tarkoitetaan rakennuksen kustakin kohdasta ulos maan pinnalle tai muulle turvalliselle paikalle johtavaa poistumiseen tarkoitettua reittiä.

Pykälän 2 momentin mukaan poistumisopasteella tarkoitetaan erityistä kilpeä, jota käytetään uloskäytävän sijainnin ja poistumiseen käytettävän kulkureitin osoittamiseen.

Käsitteillä uloskäytävä ja kulkureitti tarkoitettaisiin samaa kuin rakennusten paloturvallisuudesta annetussa ympäristöministeriön asetuksessa.

3 §. Poistumisreittien merkitseminen. Ehdotettu 3 § vastaisi voimassa olevaa asetusta muutoin, mutta 3 momentti olisi uusi säännös.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin, missä rakennuksissa ja tiloissa poistumisreitit on merkittävä poistumisopasteilla. Rakennuksen ja tilojen käyttötarkoitusta kuvaavilla käsitteillä tarkoitettaisiin samaa kuin rakennusten paloturvallisuudesta annetussa ympäristöministeriön asetuksessa.

Poistumisreittien selkeä merkitseminen on tärkeää varsinkin majoitustiloissa, hoitolaitoksissa ja kokoontumis- ja liiketiloissa. Näissä tiloissa on yleensä sellaisia ihmisiä, joiden ei voida odottaa tuntevan tiloja hyvin. Poistumisreittien merkitseminen on tärkeää myös tiloissa, joista poistuminen on vaikeaa tai joissa poistumisjärjestelyt ovat tavanomaisesta poikkeavat. Tällaisia voivat olla esimerkiksi maanalaiset tilat tai korkeat rakennukset.

Pykälän 2 momentin mukaan poistumisopasteet sijoitetaan niin, että poistumisreitit ovat riittävän selkeästi havaittavissa. Opasteiden määrä ja sijoitus riippuu rakennuksen ja tilojen koosta ja uloskäytävien määrästä. Havaitsemista voivat vaikeuttaa esimerkiksi pitkät ja sokkeloiset käytävät, portaikot, kalusteet ja sisusteet tai ovet ja muut aukot. Poistumisopasteiden näkyvyys varmistetaan riittävällä valaistuksella.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin, että poistumisopasteita on tarvittaessa täydennettävä muilla havaittavuutta parantavilla tavoilla. Säännös olisi uusi, mutta vastaisi standardeissa ohjeistettuja hyviä käytäntöjä.

Poistumisreittien merkitsemisessä olisi otettava huomioon tilojen erilaiset käyttäjät ja myös liikkumis- ja toimimisesteiset henkilöt. Yleisperiaatteena on, että uloskäytävien sijainti on voitava havaita tilan

kaikista osista ja siksi opasteet sijoitetaan korkealle kuten uloskäytävien ovien yläpuolelle. Erityisesti monimutkaisissa ja suurissa kokoontumistiloissa ja muissa riskialttiissa tiloissa korkealle sijoitettuja poistumisopasteita on tarkoituksenmukaista täydentää matalalle, joko lattialle tai seinälle lattian läheisyyteen sijoitetuilla poistumisopasteilla, valaisimilla tai muilla merkinnöillä. Poistumisreitien havaittavuutta voi parantaa materiaalierolla tai lattiamerkinnöillä, jotka tuntuvat jalan alla tai näkövammaisen valkoisen kepin avulla. Havaittavuutta voi tehostaa myös esimerkiksi äänimerkeillä.

4 §. Poistumisopasteet. Pykälässä säädettäisiin voimassa olevaa asetusta vastaava poistumisopasteiden valintaa ohjaava vaatimus. Opasteen vähimmäiskoosta ei enää säädettäisi.

Käytettävien poistumisopasteiden on oltava selkeitä ja muutoinkin sellaisia, että niiden merkitys on mahdollista tunnistaa ja ymmärtää helposti. Opasteiden selkeysvaatimus edellyttää, että samassa tilassa käytetyt opasteet ovat mahdollisimman samanlaisia. Selkeyden kannalta on tärkeää myös, että tilan mahdolliset muut kielto- ja opastemerkinnot eivät haittaa poistumisopasteiden havaitsemista tai ymmärtämistä.

Pykälä sisältäisi viittauksen työpaikkojen turvamerkeistä ja niiden vähimmäisvaatimuksista annettuun valtioneuvoston asetukseen, jossa säädetään vaatimukset käytettävien opasteiden ulkonäölle ja yleisille ominaisuuksille. Poistumisopasteissa käytetyt kuvatunnukset perustuvat nykyisin pääsääntöisesti kansainväliseen standardiin SFS-EN ISO 7010 (Kuvatunnukset ja piirrosmerkit. Turvallisuusvärit ja turvallisuusmerkit. Rekisteröidyt turvallisuusmerkit), johon viitataan valtioneuvoston asetuksen 9 §:ssä. Samassa pykälässä viitataan kuitenkin myös asetuksen liitteeseen, jossa on kuvattu vanhemmat EU:n direktiiviin perustuvat kuvatunnukset. Valtioneuvoston asetuksessa säädetään, että käytettävät kuvatunnukset voivat olla erilaisia tai yksityiskohtaisempia edellyttäen, että ne välittävät saman merkityksen eikä ero tee niiden merkitystä vaikeammin ymmärrettäväksi. Käyttää voi siis kummankinlaisia kuvatunnuksia kuitenkin selkeysvaatimus huomioon ottaen.

Esteettömän, pyörätuolilla käytettävissä olevan poistumisreitien merkitsemiseen on standardissa erillinen kuvatunnus. Standardissa on kuvatunnukset myös muun muassa evakointihissille ja poistumisen jälkeiselle kokoontumispaikalle.

5 §. Poistumisreittien valaiseminen. Ehdotettu 5 § vastaisi pääosin voimassa olevaa asetusta. Pykälässä ei kuitenkaan enää säädettäisi, miten valaistuksen toiminta turvataan.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin, että poistumisreitit on valaistava tavalla, joka mahdollistaa niiden turvallisen käytön. Valaistuksen tarkoituksena on valaista ja näyttää oikea poistumisreitti ja siten nopeuttaa poistumista. Riittävän valaistuksen aikaansaaminen voi edellyttää valaistujen poistumisopasteiden lisäksi myös muita valaisimia. Voimakkaampi valaistus voi olla tarpeellinen esimerkiksi ulosvievillä ovilla tai portaikossa. Uutena asiana momentissa tarkennettaisiin, että poistumisreitien ovien yhteydessä valaistuksen on oltava riittävä paitsi oven havaitsemiseen niin myös oven aukaisumekanismien käyttöön.

Tilojen käyttötavasta ja muista ominaisuuksista riippuen voidaan tarvita myös muuta varavalaistusta, joka käynnistyy tavallisen valaistuksen joutuessa epäkuuntoon. Tämä asetusta ei kuitenkaan kata muita valaistustarpeita.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin, että poistumisopasteiden on oltava aina valaistuja. Poistumisopasteiden valaistus toimii tavallisen valaistuksen kanssa ja siitä riippumatta. Poistumisreitien muun valaistuksen on käynnistytävä, kun rakennukseen tai valaisinryhmään tulee sähköön syöttöhäiriöitä tai tavallinen valaistus joutuu epäkuuntoon.

Pykälän 3 momentin mukaan valaistuksen olisi toimittava turvalliseen poistumiseen ja evakointiin vaadittavan ajan. Vaadittava aika määrittyy rakennuksen ja tilojen käyttötavasta, rakenteellisista ominaisuuksista, poistumisjärjestelyistä, tiloja käyttävien ihmisten valmiuksista sekä muista poistumisturvallisuuden riskeistä. Vähimmäisvaatimus olisi yksi tunti.

6 §. Jälkivalaisevat poistumisopasteet. Ehdotettu 6 § olisi uusi ja sillä selvennettäisiin jälkivalaisevien opasteiden käyttöä.

Jälkivalaisevat materiaalit soveltuvat hyvin täydentäviin opasteisiin sekä kulkureitien tarkempaan merkitsemiseen. Poistumisreitien merkitsemistä ei kuitenkaan voisi toteuttaa pelkästään jälkivalaisevilla opasteilla, koska ne eivät ole aina valaistuja.

7 §. Kunnossapito. Pykälässä tarkennettaisiin pelastuslain 12 §:ssä säädettyä kunnossapitovelvoitetta. Pykälä vastaisi voimassa olevaa asetusta, mutta erillisestä kunnossapito-ohjelmasta ja päiväkirjasta ei enää säädettäisi.

Poistumisreittien merkintöjen ja valaistuksen toimintakunnossa pysyminen on varmistettava säännöllisellä kunnossapidolla. Tarvittavat toimenpiteet ovat erilaisia käytetyistä tuotteista ja valaistusratkaisusta riippuen. Säännöllisesti tehtävät huolto- ja kunnossapitotoimenpiteet on tarkoituksenmukaista sisällyttää esimerkiksi kiinteistön huoltokirjaan, jotta tiedot suunnitelluista ja tehdyistä toimenpiteistä ovat kunnossapidosta vastaavien käytettävissä.

8 §. Voimaantulo. Asetus ehdotetaan tulevaksi voimaan samaan aikaan kuin paloturvallisuuslaitelaki eli 1.1.2025. Laissa kumotaan voimassa oleva sisäasiainministeriön asetus rakennusten poistumisreittien merkitsemisestä ja valaisemisesta.

Asetuksen voimaan tullessa hallintomenettelyssä vireillä olevat asiat käsiteltäisiin loppuun noudattaen asetuksen voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä. Vireillä olevalla hankkeella tarkoitettaisiin erityisesti rakennusvalvonnassa vireillä olevaa maankäyttö- ja rakennuslain mukaista rakennus- tai toimenpidelupa-asiaa. Voimaantulon jälkeen vireille tulleilla hankkeilla tarkoitetaan hankkeita, joita koskeva rakentamislupa on jätetty rakennusvalvontaan asetuksen voimaantulon jälkeen.